

FAQUI, 'bastaix' (Lacav.), pres del fr. *faquin* (d'on el cast. *faquin*), per als quals veg. DCEC.

FAQUIR, pres de l'ar. *faqir* 'pobre, captaire', aplicat als santons mahometans de la Índia; pres per con-⁵ ducte del fr. [1653] i anglès [1609].

FAR, pres del ll. *pharos* 'far', 'farola', 'fanal', i aquest, del gr. *φάρος* id., primitivament nom propi de la illa de Pharos en la badia d'Alexandria, famosa pel seu far. □ 1.ª doc.: documentat com a apellatiu, se-¹⁰ gons sembla, ja en el S. XIII, i en tot cas en textos legals transmesos més tard però que tenien l'arrel abans i tot que en aquell segle; en tot cas, en noms de llocs, documentats no sols en el S. XIV, sinó ja en els anteriors.

Ultra el Far de Messina¹ (*Marina* per err. en alguna ed. de les Grans Cròniques), *El Far* (Maresme, Emp., bàrbarament escrits *Alfar*, veg. *DAG.*, *AlcM.*, etc.), en molts altres topònims documentats des dels Ss. XI-XII²⁰ i fins abans.

El mot ha restat més viu en el Pallars i Ribagorça que a les comarques no pirinenques, aplicat allà a les grans fogueres de senyals, que després de servir a l'Edat Mitjana per a propòsits bèl·lics, sobretot defensius, avui resten com a símbol de celebracions religioses i mítiques, no sols la de les revetlles de Sant Joan i anàlogues (que altrament no s'han despul·lat encara de resonàncies i excrescències màgiques o paganes, veg. *fallaire*, etc. a *FALLA* 1): amb aquest paper el mot resta allà en la forma pre-catalana *faró*² (no tant a la Vall d'Aran i altres gascones, però allí també *bàrou*) i aplicat als cims màxims de cada terme, en els quals hom abrandava la màxima foguera: *Tossal del Faro* a Serradell del Flamicell (rocassa gegantesca),²⁵ 1957; a Rodés d'Assua anaven a fer el *fáro* a Canarilles; a Isil i a Borén n'hi havia un a cada un dels dos termes agregats (anomenats «Lo Faro de Gil, Lo Faro de Borén»), etc. Per allà sovint aglutinat amb algun altre genèric toponímic: *Tothál de Comalfaro* a les Viles del Turbó, *Afraus de Kóma-fo-fá* i Costa-cirera damunt Espluga de Serra, etc. Recentment gent més jove ho corrompen en alguns llocs, però d'altres més vells en el mateix poble, i en els del costat fins els joves, conserven la forma correcta.³

DERIV.: *Farejar* 'fer senyals mitjançant alimares o en almenares': «Si'l príncep --- ohirà un reig <'rei'> o un príncep venir contra si per bataya, e amonestarà sa terra que li acó<r>rega, per lletres o per messatges o per *farejar* ---», *Usatges* (NCL., 89).

Faró [S. XIII], pres del dit mot grec, que, un cop descendit a la categoria de mot apellatiu, s'apropia l'accentuació del seu sinònim *φανός*, pronunciant-se secundàriament *φάρός* (d'on l'it. *falò* 'fanal', etc., i cf. *FANAL*): «E<n> açò duram, de tenir les talayes, per tota la ila, que fessen *farons*, si l'estol del rey de Túniç vingués, bé per 15 dies», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 163); «primerament que la nau d'en Bovet en què anava En G. de Muntcada, que guiàs e que portàs un *faró* de lanterna, e la d'En Carròs que tingués la rera-³⁰

guarda, e que levàs altre *faró* de lanterna», id. (id., 90; cf. la cita de Marsili referent al mateix fet, que he donat a *FANAL*). «Déus se amagava dins la sua carn, e lo senyor eternal regnava dintre los seus membres humenals; doncs, ¿e què aprofitava cercar-lo ab lanterner e *farons*?», Boliver (*Excitatori*, NCL., 137); veg. altre testimoni d'aquesta forma del mot en Pero Martineç, c. 1450 (*BDLC* XVII, 193, context a *TRAST*); CaCandi la troba en un doc. barceloní de 1396, on es veu que el campanar de la nostra Seu era el lloc des del qual es feien *farons* o senyals de foc durant la nit (*MiscHiCat.* II, 204); *eLDAG.* en dona moltes cites en inv. de les Drassanes, etc. (p. ex. en dos de 1467, on cal llegir *artimó* i *mit-bi-foc* en lloc del que hom hi ha imprès); l'*InuLC* l'assenyala en diversos textos literaris i en 5 docs. ross. des de 1376 a 1395. Avui encara s'usa *faró* m. a Eiv. per a un fanal de teia o antorxa: «s'hi ha vist un faró» (Vila d'Eiv., 1963).

És veritat que n'hi ha una variant *faráo*, i il·lustrada entre altres per passatges famosos de les grans cròniques: «aquels de la vila lur devien fer dos *faraoons*», «quant lo rey hac enteses les lletres, aquela nuyt féu fer en la host, sus alt en la esgleya hon él estava, dos *faraoons*, e puys féu-los gitar davayl --- los cavalers qui eren a Almenara viuren aquela nuyt los *faraoons* ---», Desclot (NCL. III, 46.20, ms. S), en el qual, però, el ms. V porta la forma etimològicament més correcta *farons*: «era la major maravella del món, dels *faraoons* e de les guardes ---», Muntaner (Casac., p. 101.15, § 47); i també en alguns docs. ben publicats: «aqueu que seria guarda del dit port --- aça a ensendre lo *ffarahó* del dit port cascuna nuyt», ross., 1318 (*RLR* XXXII, 153); «un *farahó* de vidre domesquí», Bna., 1389; «teneatur *ffarahó* de nocte», 1306 i 7 o 8 més en docs. ross. des d'aquella data fins a 1449 (*InuLC*, s. v. *faráo* i *faró*).

Però per molta autoritat que tinguin aquestes cròniques, i encara que la forma s'hi trobi en bons mss., i en docs. ben transmesos i llegits per savis arxivers, és evident que la forma *faráo* ha de ser una alteració de *faró*, puix que l'etimologia, no gens ambigua, solament justifica aquest: *faráo* és evidentment una forma ultracorregida, a causa (no pas de *Farahó*, és clar!) del gran nombre d'abstractes femenins en *-áo* (-ATIONEM), que tendeixen cada cop més a contraure's en *-ó* (*regáo*, *llauráo*, *picaó*, *abundáo*, etc., que tendien a passar a *regó*, *llauró*, *picó(r)*, *abundó(r)*), fet de morfologia històrica i formació de mots tan conegut, tan repetidament estudiat, per Moll, per mi mateix, etc., que bé em puc estar ja de citar-ne proves i bibliografia.

Aquí degué actuar sobretot un mot *faráo* f., tornat en diversos llocs *faró*, que amb un significat bàsic de 'bravada forta, xardor insuportable, fortor o brogit molest', trobem encara dispers en bastants paratges: «l'incendi no s'ha comunicat fins al vostre bosc, però molts arbres hi han quedat mig socarrats o torrats per la *faró* de les mates enceses fins arran dels vostres suros», Horsavinyà-St. Cebrià, 1927, que potser ve de FLAGRATIONEM⁴ (o de FLAGRORE confós amb aquell), deriv. de FLAGRARE 'abrandar-se', mall. *faró* 'fam.: la